

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Сілезький технічний університет
Казахський національний технічний університет ім. К.І. Сатпаєва

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

SATBAYEV
UNIVERSITY

Politechnika
Śląska

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

I Міжнародна науково-практична
конференція

Збірник матеріалів

10 травня 2023 року, м. Луцьк

Екологічні проблеми сучасності [Електронний ресурс] : зб. матер. І Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 10 травня 2023 р.) / Держ. вищ. навч. заклад «Донецький національний технічний університет». – Луцьк : ДВНЗ «ДонНТУ», 2023. – 117 с.

У збірнику подано матеріали 1-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Екологічні проблеми сучасності» за тематикою: техногенна безпека як невід’ємна частина сталого розвитку регіонів України; екологічні аспекти промислових технологій в галузях економіки; ресурсозбереження; науково-практична діяльність в галузі охорони НПС; використання альтернативних джерел енергії.

Відповідальна за випуск:

Таврель М.І. - асистент кафедри «Природоохоронна діяльність» ДВНЗ «ДонНТУ»

Рецензенти:

Кіпко О.Е. д.т.н., професор кафедри «Розробка родовищ корисних копалин» ДВНЗ «Донецький національний технічний університет».

Шмандій В.М. д.т.н., професор кафедри «Екологія та біотехнології» Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського.

Оргкомітет:

Катков М.В. – к.т.н., доцент, доцент кафедри хімічних процесів і промислової екології, Горнометалургійного інституту ім. О.А.Байконурова, Казахського національного технічного університету ім. К.І. Сатпаєва

Мерзлікін А.В. – к.т.н., доцент, доцент кафедри розробки родовищ корисних копалин, декан гірничого факультету, ДВНЗ «ДонНТУ»

Костенко В.К. – д.т.н., професор, завідуючий кафедри «Природоохоронна діяльність», ДВНЗ «ДонНТУ»

Кутняшенко О.І. – к.т.н., доцент, доцент кафедри «Природоохоронна діяльність», заступник декана гірничого факультету, ДВНЗ «ДонНТУ»

Богомаз О.П. – доктор філософії, доцент кафедри «Природоохоронна діяльність», ДВНЗ «ДонНТУ»

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ТЕХНОГЕННА БЕЗПЕКА ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....	5
БЕЗСОННИЙ В., ПЛЯЦУК Л., ТРЕТЬЯКОВ О., ЕНТРОПІЙНА ОЦІНКА ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ ВОДНИХ РЕСУРСІВ.....	5
БЄЛОВА А., ЖУРАВСЬКА Н., РОЗРОБКИ І РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ І ТАКТИЧНИХ РІШЕНЬ, СПРЯМОВАНИХ НА РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВАМИ	9
БРЕДУН В.І., БУРДА А.Ю., АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ВИКИДІВ ВІД СТАЦІОНАРНИХ ДЖЕРЕЛ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ТЕХНОГЕННОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ	11
ГУРНИК А., ЩОДО ОЦІНКИ СТУПЕНЮ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ ЗА НАСЛІДКАМИ УТИЛІЗАЦІЇ І ЗНИЩЕННЯ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРЕДМЕТІВ ТА УСІХ ВИДІВ ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН.....	13
ГУЩА А.А., ХОНДАК І.І., ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЕЛЕКТРОКАРІВ ПРИ ПОРІВНЯННІ З АВТОМОБІЛЯМИ З ВИКОРИСТАННЯМ ДВЗ.....	16
ЄЛЬНІКОВА Я.С., КУТНЯШЕНКО О.І., ВОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ. ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКОСИСТЕМУ ЧОРНОГО ТА АЗОВСЬКОГО МОРІВ...	19
КОНСЕВИЧ І., СТРУС Л., СТАН ҐРУНТІВ ЯК СКЛАДОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	23
КОЧМАР І., КАРАБИН В., ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОДІЛУ ВАЛОВИХ ТА РУХОМИХ ФОРМ ЦИНКУ У ВІДВАЛЬНИХ ПОРОДАХ ЦЗФ «ЧЕРВОНОГРАДСЬКА».....	25
КРАВЧЕНКО М.В., ВАСИЛЕНКО Л.О., ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ В СИСТЕМІ «МОДЕЛЬНИЙ РОЗЧИН – МЕМБРАНА – ВОДА» З ВИКОРИСТАННЯМ ЗВОРотноОСМОТИЧНИХ МЕМБРАН РІЗНИХ ВИРОБНИКІВ.....	28
НЕГОДА Н., ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ УРБАНІЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТА ЗМЕНШЕННЯ ЇХ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ВЕЛИКИХ МІСТ.....	32
ТЕРТИЧНА І., САВЧЕНКО А., СТЕФАНОВИЧ І., СТЕФАНОВИЧ П., ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ НОРМ ЄС ЯК ЕЛЕМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	35
ЦВІГУН І., ЖУРАВСЬКА Н., БЄЛОВА А., СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ - УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОЛОГІЗАЦІЯ СИСТЕМ ТЕПЛОЕНЕРГЕТИЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ДЛЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА ВІДБУДОВИ.....	37
ЧАЛА І.М., КУТНЯШЕНКО О.І., ПЕРСПЕКТИВИ УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ ЕЛЕКТРОННОГО ОБЛАДНАННЯ В УКРАЇНІ.....	40
ЯКОВЛЄВ В.В., ДМИТРЕНКО Т.В., ПРИЧИНИ РІЗНОЇ ЯКОСТІ КОЛОДЯЗНИХ ВОД	42
СЕКЦІЯ 2. ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОМИСЛОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ.....	45
МІЗИНА О.В. СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ПРАКТИКИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	45
СЕКЦІЯ 3. РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ.....	49
БРАТАШ О.О., ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЕКОЛОГІЧНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	49
SOLOVEY V., ZHUPUNNIKOV M., KOTENKO A., INTEGRATED ENERGY TECHNOLOGIES USING NATURAL GAS IN THERMAL POWER INDUSTRY.....	53
ГЛУШКО І.О., ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ ШАХТНИХ ВІДХОДІВ...	57
ГОЛІК Ю.С., СЕРГА Т.М., ПЕРСПЕКТИВА ВИКОРИСТАННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ ЯК ЕНЕРГЕТИЧНОГО РЕСУРСУ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	58
ГУЩА А.А., ХОНДАК І.І., РЕЦИКЛІНГ ШЛАМІВ ГАЛЬВАНІЧНИХ ВИРОБНИЦТВ ЯК ОСНОВНА ПОТРЕБА ПРОМИСЛОВОСТІ МАЙБУТНЬОГО.....	62

УДК 502.171:622.333 + 550.42:546.47

Кочмар І., викладач, Карабин В., д.т.н., доцент
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОДІЛУ ВАЛОВИХ ТА РУХОМИХ ФОРМ ЦИНКУ У ВІДВАЛЬНИХ ПОРОДАХ ЦЗФ «ЧЕРВОНОГРАДСЬКА»

Вугільна промисловість упродовж багатьох років є базовою галуззю економіки України, що здійснює розвідування й видобування кам'яного та бурого вугілля. Географічно вугільні запаси зосереджені в п'яти областях України, а саме у Донецькій, Луганській, Дніпропетровській, Львівській та Волинській.

Львівсько-Волинський вугільний басейн (площа 1400 км², протяжність 190 км, середня ширина 60 км) розташований на північному заході України у верхній течії річки Західний Буг і є південно-східною частиною Люблінського вугільного басейну, що знаходиться на території Польщі. За даними Головного управління статистики у Львівській області виробництво кам'яного вугілля у Львівській області починаючи з 2012 року зменшується (рис. 1), ще спричинено в першу чергу з тим, що більшість вугільних підприємств достроково освоїли свої проектні потужності.

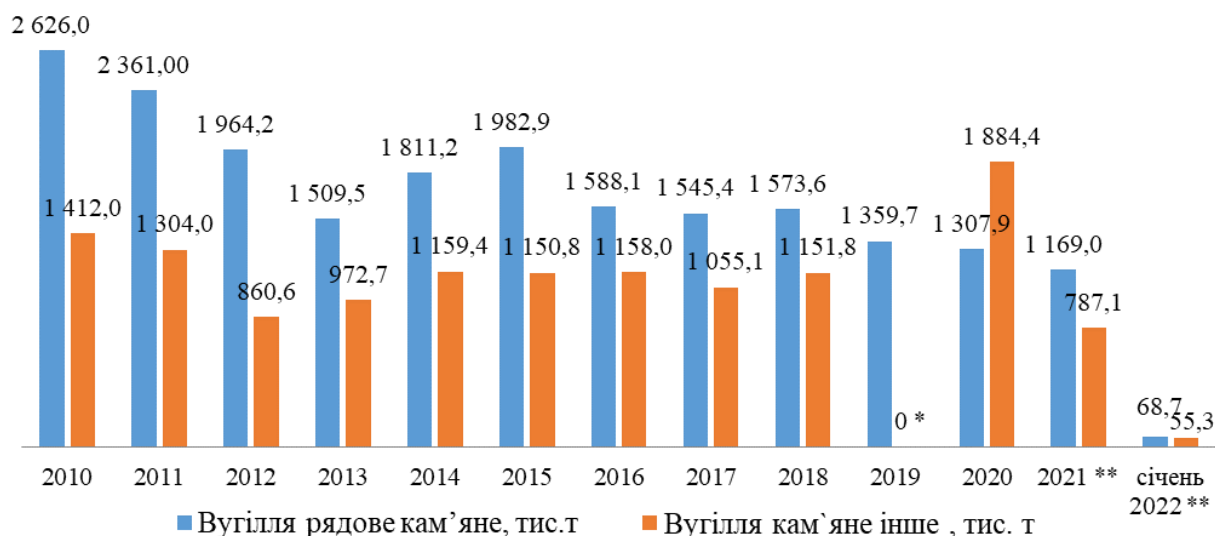

Рис. 1 - Виробництво вугілля у Львівській області

Примітки: * – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації; ** – за даними короткотермінової статистики виробництва промислової продукції за видами.

Гірничопромислові вуглевидобувні райони є осередками підвищеної екологічної небезпеки, це пов'язано насамперед з розробкою та експлуатацією копалень, подальшим збагаченням вугілля, складуванням значних мас пустої відвальної породи у терикони, формуванням специфічних фітогенних полів [1-

3]. Червоноградський гірничопромисловий район (ЧГПР) Львівсько-Волинський вугільного басейну розташований на півночі Львівської області в межах південної частини Волинської височини, на півдні в межах улоговини річок Західний Буг і Стир. Антропогенний вплив вуглевидобутку в межах ЧГПР чиниться за рахунок значної концентрації техногенних вугільних об'єктів, до котрих в першу чергу слід віднести Центральну збагачувальну фабрику «Червоноградська» (ЦЗФ «Червоноградська»), яка починаючи з 1979 року здійснює збагачення вугілля. Тверді відходи збагачення вугілля протягом десятиліть складаються у терикон – штучний насип з порожніх порід, та займає площу понад 85 га. Забруднювачі мігрують на значні відстані через річкову систему р. Західний Буг [4].

Важливим завданням під час вивчення впливу териконів є оцінка чинників екологічної небезпеки для довкілля у зоні впливу породного відвалу ЦЗФ «Червоноградська» спричинених розподілом валових та рухомих форм цинку, адже він відноситься до 1 класу небезпеки, є канцерогенним, його лімітуючий показник шкідливості – транслокаційний (фітоаккумуляційний) що характеризує здатність екзогенних хімічної речовини, що нормують, переходити з ґрунту через кореневу систему у рослини та накопичуватися у зеленій масі та плодах [5]. В ході проведення дослідження було визначено валову (за допомогою 1 н. HNO_3 у присутності H_2O_2), біодоступну (за допомогою ацетатно-амонійного буферного розчину з рН 4,8) та водорозчинну (з використанням дистильованої води) форми цинку у відвальній породі терикону згідно з [7], методику більш детально описано в [4]. Отримані результати щодо вмісту цинку у породах представлені на рис. 2.

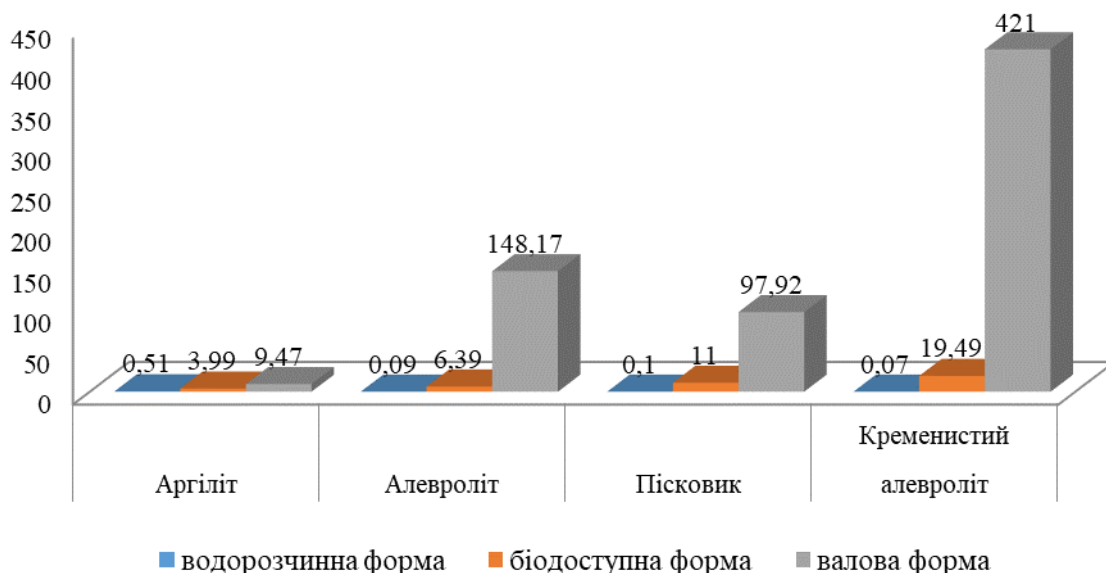

Рис. 2. Вміст цинку у породах терикону ЦЗФ «Червоноградська», мг/кг [8]

Відомо, що кларк цинку в осадових породах (глини, аргіліти) – 80 г/т [8]. Цинк присутній у породах головним чином у вигляді простого сульфїду ZnS ,

а також заміщає Mg^{2+} у силікатах. Кларки цинку у Західному Поліссі становить 38 (8-61) мг/кг ґрунту [9].

Результати досліджень свідчать, що концентрації валових форм цинку в породах та зростає в ряді аргіліт – пісковик – алевроліт – кременистий алевроліт, та знаходиться в широкому діапазоні від 9,49 до 421,0 мг/кг. Вміст Zn в кременистому алевроліті у 5,26 раза перевищує кларк в осадових породах. Для порівняння, валовий вміст Zn у неперегорілій породі відвалу ЦЗФ «Червоноградська» за даними [10] становить 27,5 мг/кг, у перерогілій – 26,8 мг/кг, згідно з [2] його вміст у породах шахти №9 «Нововолинська» коливається в межах 13–19 мг/кг.

Прийнято вважати, що цинк більш притаманний елемент ґрунтів, ніж інші важкі метали, характерною його особливістю є його біофільність, тому він у значній кількості присутній у всіх рослинах, середній вміст рухомі форми Zn у ґрунтах 9,6 (0,01–200) мг/кг [11]. Згідно з проведеними дослідженнями його вміст у ацетатно-амонійному буферному розчині зростає в ряді аргіліт – алевроліт – пісковик – кременистий алевроліт та коливається в межах від 3,99–19,49 мг/кг не перевищуючи встановлених ГДК для ґрунтів. Що стосується водної витяжки, то вміст цинку знаходиться в межах від 0,07 мг/кг у кременистому алевроліті до 0,51 мг/кг у аргіліті.

Таким чином, особливості розподілу валових та рухомих форм цинку у відвальних породах ЦЗФ «Червоноградська» полягають у його біофільності, концентруванні його валових форм у алевролітах (кременистих та карбонатних), а біодоступних форм у пісковиках та кременистих алевролітах.

Список літератури:

1. Кочмар І. М., Карабин В. В. Екологічна небезпека горіння вугільних териконів та перспективні методи використання відходів вуглевидобутку. *Екологістика. Теорія і практика управління сміттєзвалищами: колективна монографія* / наук. ред. Василь Попович, Оксана Теляк, Ольга Меньшикова. Szkoła Główna Służby Pożarniczej. 2021. Варшава. С. 183-197.

2. Bosak P., Popovych V., Stepova K. & Dudyn R. Environmental impact and toxicological properties of mine dumps of the Lviv-Volyn coal basin. *News of the National academy of sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of Geology and Technical Sciences*. 2020. 2. 440. P. 48-54. <https://doi.org/10.32014/2020.2518-170X.30>.

3. Popovych Vasyl, Bosak Pavlo, Petlovanyi Mykhailo, Telak Oksana, Karabyn Vasyl, Pinder Volodymyr. Environmental safety of phytogenic fields formation on coal mines tailings. *News of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of Geology and Technical sciences*. 2021. Volume 2, No 446. P. 129 – 136.

4. Starodub G., Karabyn V., Ursulyak P., Pyroszok S. Assessment of anthropogenic changes natural hydrochemical pool Western Bug River. *Studia regionalne i lokalne Polski Południowo-Wschodniej. Tom XI. Drogi wodne Europy Środkowo-Wschodniej*. Dzierdziowka – Krakow. 2013. Str. 79 – 90.

5. Войціховська А.С., Карабин В.В., Погребенник В.Д. Поширення

різних за рухомістю форм цинку у ґрунтах у зоні техногенезу сміттєзвалищ. *Наукові праці ДонНТУ. Серія гірничо-геологічна*. 2013. № 2 (19). С. 3–9.

6. Определение содержания тяжелых металлов в пробах почвы. Сборник «Методические указания по определению тяжелых металлов в почвах сельхозугодий и продукции растениеводства» (издание 2-е, перераб. и доп.). М. 1992. 238 с

7. Iryna Kochmar, Vasyi Karabyn. Investigation of deportment of chalcophilic heavy metals in the waste rock of Central coal enrichment plant "Chervonohradska" for the purposes of environmental safety of Lviv-Volyn coal basin. *Environmental Problems*. 2022. Vol. 7, No. 4. P. 169 – 176. <https://doi.org/10.23939/ep2022.04.169>

8. Книш І.Б., Карабин В.В. Геохімія мікроелементів у породах терикону копальні Межиріччанська Львівсько-Волинського кам'яновугільного басейну. *Геологія і геохімія горючих копалин*. 2010. № 3-4 (152-153). С. 85-101.

9. Фатеев А.І., Пащенко Я.В. Фоновий вміст мікроелементів у ґрунтах України. Харків: Інститут ґрунтознавства та агрохімії ім. О.Н. Соколовського, 2003. 72 с.

10. Бешлей С.В. Екологічні властивості *Calamagrostis epigeios* (L.) Roth та його середовищотворна роль на відвалах вугільних шахт (Червоноградський гірничопромисловий район: дис. ... канд. біол. наук : 03.00.16. НАН України, Ін-т екології Карпат. Львів, 2016. 148 с.

11. Kabata-Pendias, Alina. Trace elements in soils and plants / authors, Alina Kabata-Pendias, Henryk Pendias. 3rd ed. p. cm. 2001. URL: <http://base.dnsgb.com.ua/files/book/Agriculture/Soil/Trace-Elements-in-Soils-and-Plants.pdf> (дата звернення: 03.04.2023).

УДК 628.16.08

*Кравченко М.В., к.т.н, доцент, Василенко Л.О., к.т.н., доцент,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ В СИСТЕМІ «МОДЕЛЬНИЙ РОЗЧИН – МЕМБРАНА – ВОДА» З ВИКОРИСТАННЯМ ЗВОРОТНООСМОТИЧНИХ МЕМБРАН РІЗНИХ ВИРОБНИКІВ

Забезпечення розвитку суспільства в умовах вимог парадигми сталого розвитку вимагає, в першу чергу, забезпечення населення питною водою нормативної якості, як основи екобезпеки життєдіяльності людини.

Проведений аналіз джерел літератури показує, що якість води джерел водопостачання і питної води, яка використовується споживачами, настійливо вимагає розгляду, в контексті різних регіонів, проблем і задач із забезпечення людини питною водою при суворому дотриманні регламентованих показників якості [1]. Проведені аналізи води, починаючи з річок Десни, Дніпра і закінчуючи водою з трубопроводів централізованого водопостачання, а також аналізи вод ряду бюветів м. Києва та вод деяких регіонів України. За